

Datum
2015-12-15

Vårt diarienummer
2015-110-8279

Ert datum
2015-10-21

Er beteckning
U2015/05012/UH

Utbildningsdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Promemorian Särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med forskarexamen

Sammanfattning

Centrala studiestödsnämnden (CSN) lämnar synpunkter i de delar promemorians förslag påverkar CSN:s kundgrupper eller studiestödet. CSN lämnar även synpunkter på förslaget till utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning för personer som har en forskarutbildning, utifrån myndighetens erfarenhet av att administrera studiestöd.

- CSN *tillstyrker* förslaget om att införa ett tillfälligt utbildningsbidrag för personer med en examen på forskarnivå. CSN delar uppfattningen att bidraget bör lämnas utanför det ordinarie studiestödssystemet.
- CSN *föreslår* att 1 och 4 § i den föreslagna förordningen om utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till en ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå justeras. CSN anser att det tydligare bör framgå att det som huvudregel krävs heltidsstudier på den aktuella utbildningen, men att undantag kan göras vid viss typ av frånvaro.
- CSN *föreslår* att den föreslagna skrivningen i 6 § nämnda förordning ”bedrivit sina tidigare studier i en för utbildningen normal takt” ska förtydligas.
- CSN *tillstyrker* förslaget att det tillfälliga utbildningsbidraget ska kunna lämnas vid vissa typer av frånvaro. CSN föreslår att det i förordningstexten ska framgå att utbildningsbidrag vid frånvaro kan lämnas till den som är helt oförmögen att bedriva studier.
- CSN *tillstyrker* förslaget att den som uppbär tillfälligt utbildningsbidrag, ska ha vilande sjukpenninggrundande inkomst (SGI) under tiden med utbildningsbidrag.
- CSN *avstyrker* den föreslagna utformningen av samordningen av studiemedel och utbildningsbidrag, eftersom förslaget i nuvarande utformning kommer att ha ytterst begränsad reell betydelse. CSN lyfter istället fram tre alternativa lösningar.

CSN Huvudkontoret

Postadress
851 82 Sundsvall

Telefon
060-18 60 00

Telefax
060-18 61 93

Webbadress
www.csn.se

- CSN *föreslår* att det av en särskild bestämmelse bör framgå att utbildningsbidrag får beviljas för högst sex månader i sänder.
- CSN *föreslår* att den föreslagna förordningen om utbildningsbidrag ska träda ikraft den 1 april 2016, men tillämpas på studier som inleds efter den 30 juni 2016.
- CSN *konstaterar* att förslagen om en ny utbildning och ett tillfälligt utbildningsbidrag har begränsade konsekvenser för CSN:s administration.

4. Ett tillfälligt utbildningsbidrag införs till studenterna på den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen

CSN tillstyrker förslaget. CSN delar uppfattningen att den särskilda satsningen på utbildningsbidrag för personer som har en examen på forskarnivå inte bör anordnas inom ramen för studiemedelssystemet.

4.1 Villkor för utbildningsbidraget

Kravet på heltidsstudier

I promemorian föreslås att det tillfälliga utbildningsbidraget endast ska kunna lämnas för heltidsstudier vid den särskilda kompletterande utbildningen för personer med forskarexamen.

Enligt 4 § förslaget till förordning om utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå (härefter; förordningen om tillfälligt utbildningsbidrag), lämnas det tillfälliga utbildningsbidraget endast för studier på heltid. Av 1 § framgår dock att utbildningsbidrag även får lämnas i vissa andra situationer. CSN föreslår därför att förslaget till 1 § andra stycket istället anges som ett undantag till huvudregeln i 4 §.¹ CSN lämnar nedan förslag till justerad lydelse av förslaget till 1 och 4 §§.

Den föreslagna särskilda kompletterande utbildningen ska endast ges på heltid och omfatta 90 högskolepoäng under tolv månader. Enligt CSN:s erfarenhet kan dock enskilda studenter av olika anledningar komma att bedriva studier på deltid, även på en heltidsutbildning. Exempelvis kan den studerande enligt 6 kap. 6 – 8 §§ högskoleförordningen (1993:100) komma att få tillgodoräkna sig annan utbildning eller verksamhet, och därmed endast behöva delta i delar av den särskilda pedagogiska utbildningen. Den studerande kan även ha

¹ Jämför 3 kap. 5 § studiestödslagen (1999:1395). I denna bestämmelse, som reglerar rätten till studiemedel, anges krav på studier och studieomfattning samt undantag vid viss typ av frånvaro i samma bestämmelse.

försenats i sina studier, exempelvis p.g.a. sådan frånvaro som anges i 9 – 12 §§ förslaget till förordning om tillfälligt utbildningsbidrag, och därmed behöva omregistrera sig på delar av utbildningen vid ett senare tillfälle. 1 och 4 §§ förslaget till förordning om tillfälligt utbildningsbidrag innebär *dels* ett krav på deltagande i den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen, och *dels* ett krav på heltidsstudier. Det är dock inte helt tydligt att förslaget innebär ett krav på heltidsstudier vid den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen. Det är därmed i viss mån är oklart om det är möjligt att kombinera deltidsstudier vid den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen med andra studier, för att på så sätt nå upp till kravet på heltidsstudier. CSN uppfattar att avsikten har varit att det tillfälliga utbildningsbidraget endast ska kunna lämnas vid heltidsstudier vid den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen.

Med anledning av ovanstående föreslår CSN att 1 och 4 §§ ges följande lydelse:

Delat förslag

CSN:s förslag

1 §

Utbildningsbidrag får lämnas enligt denna förordning till den som deltar i en utbildning enligt förordningen (2016:XXX) om kompletterade pedagogisk utbildning som leder till en ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå.

Utbildningsbidrag får i vissa fall även lämnas till en studerande som avses i första stycket för tid som den studerande är frånvarande från utbildningen.

Utbildningsbidrag får lämnas enligt denna förordning till den som deltar i en utbildning enligt förordningen (2016:XXX) om kompletterade pedagogisk utbildning som leder till en ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå.

4 §

Utbildningsbidrag får bara lämnas för studier på heltid.

Utbildningsbidrag får bara lämnas för studier *vid en sådan utbildning som anges i 1 § vilka bedrivs* på heltid.

Utbildningsbidrag får i vissa fall även lämnas till en studerande som är frånvarande från studier vid en sådan utbildning som anges i 1 §.

Kravet på studier i normal takt

Enligt förslaget ska ytterligare utbildningsbidrag efter sex månaders studier endast kunna lämnas till den, som har bedrivit de första sex månadernas studier i en för utbildningen normal takt. CSN uppfattar att syftet med prövningen är att säkerställa en god genomströmning, att de studerande avslutar sina studier inom tolv månader. Begreppet ”i en för utbildningen normal takt” är dock inte entydigt. CSN föreslår därför att den avslutande satsen ”[...] bedrivit sina tidigare studier i en för utbildningen normal takt” i

förslaget till 6 § förordningen om tillfälligt utbildningsbidrag byts ut till ”[...] uppnått studieresultat i den takt som utbildningsplanen föreskriver”.

En övre åldersgräns

CSN tillstyrker förslaget om att utbildningsbidraget ska kunna lämnas till och med det år den studerande fyller 56 år. Precis som inom studiemedelsystemet², är det rimligt att väga in förväntat antal återstående år i arbetslivet vid bestämmandet av en åldersgräns.

4.3 Utbildningsbidrag vid frånvaro

CSN tillstyrker förslaget att utbildningsbidrag ska kunna lämnas vid sådan frånvaro som framgår av 11 – 12 §§ förslaget till förordning om tillfälligt utbildningsbidrag.

Kravet på oförmåga att bedriva studier

Studiemedel kan enligt 3 kap. 26 § studiestödsförordningen (2000:655) lämnas under tid då den studerande är helt oförmögen att bedriva studier. Av promemorian framgår att det som avses är att den studerande ska vara helt oförmögen att bedriva studierna inom utbildningen.³ Det tillfälliga utbildningsbidraget ska dock, enligt förslaget till 9 § förordningen om tillfälligt utbildningsbidrag, kunna lämnas till studerande som på grund av frånvaro inte kan bedriva sina studier. CSN föreslår av tydlighetsskäl att första stycket i den förslagna 9 § bör ges lydelsen ”Utbildningsbidrag får lämnas för tid som den studerade på grund av frånvaro som anges i 10 § är helt oförmögen att bedriva studier vid den utbildning som anges i 1 §.”

Skyddet för studenter som är frånvarande

Det föreslagna skyddet för frånvarande studenter med utbildningsbidrag innehåller två komponenter. *Dels* en rätt att behålla bidraget vid frånvaro, *dels* en rätt att ta igen förlorad studietid under extra tid med utbildningsbidrag. CSN vill framhålla att det sistnämnda skyddet av olika anledningar ofta kommer att vara begränsat. För det första kan den aktuella frånvaron pågå under kortare tid än en månad. Det remitterade förslaget är i viss mån otydligt vad gäller möjligheten att lämna utbildningsbidrag för kortare tidsperioder än en månad.⁴ Det är därför oklart om en studerande verkligen kan få utbildningsbidrag under en kortare tid än en månad, utöver tolv månader. För det andra kan frånvaro som leder till uteblivna studieresultat, beroende på hur den aktuella högskolan senare kan tillmötesgå ett krav på en individuell

² Jfr prop. 2013/14:1, utgiftsområde 15, sid. 45.

³ Sidan 34.

⁴ Av 3 § förslaget till förordning om tillfälligt utbildningsbidrag framgår bara att bidraget får lämnas med 25 000 kronor per månad. Skrivningen förefaller inte medge att bidrag lämnas med ett motsvarande lägre belopp, för kortare tidsperioder.

studieplan, innebära att den studerande måste omregistrera sig för deltidstudier. Deltidstudier ger dock inte rätt till utbildningsbidrag.⁵

4.4 Vilande sjukpenninggrundande inkomst under studietiden

CSN tillstyrker förslaget, att studerade som uppbär tillfälligt utbildningsbidrag, ska ha vilande sjukpenninggrundande inkomst (SGI) under tiden med utbildningsbidrag. CSN anser att det är rimligt att möjligheten att skydda tidigare upparbetad SGI är lika för studerande som uppbär studiemedel och studerande med tillfälligt utbildningsbidrag. CSN vill samtidigt påpeka att nuvarande skyddsbestämmelser, som innebär att upparbetad SGI endast är skyddad under tid då den studerande uppbär studiemedel, har kritiserats eftersom de anses vara alltför rigida.⁶

4.5 Samordning med studiemedel

CSN instämmer i slutsatsen att studiemedel som utgångspunkt inte borde kunna lämnas eller tas emot för den tid då det lämnas utbildningsbidrag. CSN ser dock ett par problem med den föreslagna samordningsbestämmelsen.

- *Informationsutbyte*
Med tanke på satsningens omfattning bedömer CSN att det är realistiskt att få till stånd ett elektroniskt informationsutbyte mellan CSN, och de högskolor som kommer att besluta om tillfälligt utbildningsbidrag. Samordning kommer därför i mångt och mycket att bli aktuell endast om den studerande i sin ansökan om studiemedel anger att han eller hon uppbär tillfälligt utbildningsbidrag under den sökta tiden. I den mån högskolor och CSN därutöver i kontrollsyfte behöver utbyta information, kommer myndigheterna att vara hänvisade till manuella rutiner.
- *Stöd för samma tid*
Studiemedel får idag inte lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas olika former av ersättningar från Försäkringskassan.⁷ Under pågående diskussioner med Försäkringskassan har dock framkommit att detta begrepp är otydligt. Skrivningen kan t.ex. tolkas mera generellt, som att studiemedel inte får lämnas om en annan ersättning redan lämnas med en omfattning som motsvarar heltid. Begreppet kan också tolkas mera bokstavligen, som att studiemedel inte

⁵ 4 § förslaget till förordning om tillfälligt utbildningsbidrag.

⁶ Se t.ex. [Studerande och socialförsäkringen – Underlagsrapport till den parlamentariska socialförsäkringsutredningen](#), sid. 31.

⁷ 3 kap. 25 § studiestödslagen.

får lämnas för just den kalendertid som de studier pågår, som utbildningsbidrag lämnas för. Med den förstnämnda tolkningen kan studiemedel inte lämnas, till en studerande som på kvällstid bedriver andra studier utanför den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen. Med den sistnämnda tolkningen är sådan dubbel ersättning möjlig.

- *Att förhindra felaktiga utbetalningar*
Studiemedel betalas som huvudregel ut månadsvis i förskott.⁸ Det tillfälliga utbildningsbidraget ska enligt förslaget betalas ut månadsvis i efterskott.⁹ Utbildningsbidrag kommer därmed nästan aldrig att ha lämnats för den tid, de veckor, som en kommande utbetalning av studiemedel avser. En eventuell överlappning av utbetalda stöd kommer i stort sett uteslutande att kunna konstateras först i efterhand, när utbildningsbidrag betalas ut för samma tid som studiemedel redan har lämnats för. Den föreslagna samordningsbestämmelsen kommer därmed sällan att kunna förhindra felaktiga utbetalningar av studiemedel.
- *Möjligheten att återkräva studiemedel*
Om en överlappning uppmärksammas i efterhand, kommer relevanta återkravsbestämmelser i studiestödslagen¹⁰ ofta att innebära att det saknas grund att återkräva det studiemedel som har lämnats felaktigt. Detta eftersom den studerande oftast inte kommer att ha orsakat en felaktig utbetalning av studiemedel eller insett eller bort inse att den varit felaktig eftersom utbildningsbidrag lämnas först i efterhand.

CSN konstaterar därmed att den föreslagna samordningen kommer att ha begränsad reell betydelse. CSN föreslår därför att i den fortsatta beredningen övervägs något av följande tre alternativ som lösning på samordningsfrågan:

A. Inte rätt till studiemedel

Den kompletterande pedagogiska utbildningen för personer med examen på forskarnivå anges i en strecksats i avdelning B2 i bilagan till studiestödsförordningen som en sådan utbildning som inte ger rätt till studiestöd. Med en sådan lösning kan studiemedel inte lämnas för utbildningen. Det är samtidigt oklart i vilken utsträckning andra studerande, än de som får tillgång till det nya tillfälliga utbildningsbidraget, kan tänkas vara intresserade av den nya utbildningen. Utan finansiering i form av studiemedel kan sådana

⁸ 3 kap. 39 § studiestödsförordningen.

⁹ 16 § förslaget till förordning om tillfälligt utbildningsbidrag.

¹⁰ 5 kap. 1 § andra stycket studiestödslagen.

studier vara svåra att genomföra. Lösningen innebär därmed en risk för ett färre antal studerande.

B. Inga särskilda samordningsregler

Förslaget till ändring i 3 kap. 25 § studiestödslagen genomförs inte. Den föreslagna bestämmelsen har begränsad reell betydelse och är dessutom svåradministrerad. Studiemedel kan därmed lämnas under sådan tid som det särskilda utbildningsbidraget utgår. Inkomster i form av det tillfälliga utbildningsbidraget kommer dock att hänföras till den studerandes överskott inom inkomstslaget tjänst. De studiemedel som kan lämnas kommer därmed att reduceras kraftigt. Vid heltidsstudier under sex månader kommer en studerande som har utbildningsbidrag att kunna få sammanlagt högst 9 511 kronor i studiemedel.¹¹

C. "Dubbel" samordning

En bestämmelse motsvarande den som föreslås i 23 kap. 25 § studiestödslagen införs i förordningen om tillfälligt utbildningsbidrag. Utbildningsbidrag ska inte kunna lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas studiemedel enligt studiestödslagen. Utbildningsbidraget betalas ut i efterskott och högskolan bör därmed ha goda möjligheter att förhindra en utbetalning av utbildningsbidrag för tid för vilken studiemedel redan har lämnats, respektive återkräva utbildningsbidrag som felaktigt har lämnats för sådan tid.

4.6 Ansökan och beslut om utbildningsbidrag

CSN tillstyrker förslaget att det tillfälliga utbildningsbidraget ska administreras av högskolorna.

CSN noterar samtidigt att den föreslagna förordningen om tillfälligt utbildningsbidrag saknar närmare bestämmelser om vad en ansökan får omfatta och bestämmelser om beslut om utbildningsbidrag. Såvitt CSN förstår föreslås inga krav på att den studerande ska ha påbörjat, antagits till eller ens ansökt om en utbildningsplats på den aktuella utbildningen, vid tidpunkten för ansökan eller beslut om utbildningsbidrag. Konstruktionen påminner om studiemedelslagstiftningen. Den studerande kan ansöka om och CSN kan besluta om studiemedel, innan den studerande ens har antagits till den utbildning som beslutet om studiemedel avser.¹² CSN anser, av de skäl

¹¹ För 26 veckors studier kommer studiemedel som mest att kunna lämnas med 64 376 kronor under 2016. Fribeloppet för 26 veckor kommer att uppgå till 60 057 kronor. Vid en inkomst om (6 månader x 25 000 kronor) 150 000 kronor ska studiemedlen reduceras med 54 865 kronor. Se 3 kap. 11, 17 och 18 §§ studiestödslagen.

¹² 3 kap. studiestödslagen.

som myndigheten redogör för nedan,¹³ att en sådan ordning är lämplig även för det tillfälliga utbildningsbidraget.

CSN anser dock att innebörden av 6 § förslaget till förordning om tillfälligt utbildningsbidrag bör förtydligas. CSN uppfattar att bestämmelsen är tänkt att innebära att den studerande efter sex månader måste lämna in en ny ansökan om utbildningsbidrag, för att högskolan då ska kunna bedöma rätten till ytterligare utbildningsbidrag för de avslutande sex månaderna. CSN föreslår därför att en ny paragraf med följande lydelse förs in närmast före rubriken *Prövningen av ansökan* i förordningen om tillfälligt utbildningsbidrag: ”Utbildningsbidrag får beviljas för högst sex månader i sänder”.¹⁴

5. Ikraftträdande

I promemorian föreslås att förordningen om tillfälligt utbildningsbidrag ska träda ikraft den 1 juli 2016.

För den enskilde kan det ofta vara ett stort beslut att påbörja utbildning mot ämneslärarexamen. Ett sådant beslut bör rimligtvis underlättas om han eller hon i god tid har fått ett bindande beslut om de ekominiska förutsättningar som kommer att gälla under utbildningstiden. En person med forskarexamen bör t.ex. kunna ansöka om en utbildningsplats och om utbildningsbidrag vid samma tillfälle. Högskolan bör också direkt kunna besluta om utbildningsbidrag. De ekonomiska förutsättningarna är därigenom klarlagda, innan den enskilde måste besluta sig för att acceptera en erbjuden utbildningsplats. Sista ansökningsdag för högskolestudier under höstterminen är normalt den 15 april. CSN föreslår därför att den föreslagna förordningen om utbildningsbidrag bör träda ikraft redan den 1 april 2016, men tillämpas för studier som inleds efter den 30 juni 2016.

Den studerande ansöker och CSN beslutar vanligtvis om studiemedel en tid innan de planerade studierna påbörjas. För det fall den föreslagna förordningen om utbildningsbidrag ges ett tidigare ikraftträdande, bör även de föreslagna samordningsbestämmelserna i 3 kap. 25 § studiestödslagen träda ikraft den 1 april 2016, men tillämpas för studier som inleds efter den 30 juni 2016. På så sätt kan CSN även vid tidiga beslut om studiemedel, som avser studier efter den 1 juli 2016, samordna studiemedlen med det tillfälliga utbildningsbidraget.

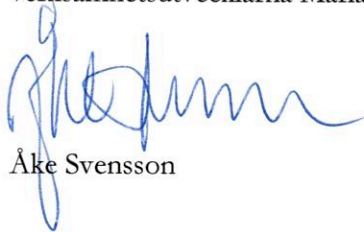
¹³ Se avsnitt 5.

¹⁴ Jämför 3 kap. 37 § studiestödsförordningen.

6. Konsekvenser

De föreslagna samordningsbestämmelserna i 3 kap. 25 § studiestödslagen kräver smärre tillägg och justeringar i CSN:s ansökan om studiemedel på mina sidor på www.csn.se. En eventuell riktad kontroll av förekomsten av utbildningsbidrag, hos gruppen studerande vid den särskilda kompletterande pedagogiska utbildningen för personer med forskarexamen, skulle visserligen kräva en helt manuell hantering. Eftersom det endast rör sig om femtiotalet studerande om året, rör det sig dock om begränsade administrativa resurser.

Beslut om detta remissvar har fattats av chefsjuristen Åke Svensson efter föredragning av utredaren Joacim Strömblad. I arbetet med remissvaret har även verksamhetsutvecklarna Maria Grahn Sillén och Anita Hansson deltagit.

Åke Svensson

Joacim Strömblad